

Ommetje Cranendonck – van kasteel naar waterzuivering

- Startpunt: Cranendonck 1
Soerendonck
(x 169100,
y 368350)
- De route start in zuidelijke richting
- Lengte 5,5 km
- Minder geschikt voor kinderwagens en rolstoelen
- In de zomerperiode voorbereiden op muggen

(luchtfoto is ter plaatse van waterzuivering niet actueel)

Cranendonck

De wandeling is uitgezet in het gebied Cranendonck. Rechts is een militaire kaart uit 1847 van het gebied opgenomen. Op de kaart is het beekdal duidelijk herkenbaar (evenals op de Algemene Hoogtekaart Nederland, zie bijlage). Graslanden langs de beek en op grotere afstand akkers en bos. Het kasteel ligt in het beekdal met (gezien vanuit het beekdal) achter het kasteel de bijbehorende boerderij. Het kasteel Cranendonck is rond 1250 gebouwd en vernoemd naar de natuurlijke omstandigheden ter plaatse ('kraan' van kraanvogel en 'donk' van heuvel). Vanaf het midden van de zestiende eeuw tot circa 1800 heeft het kasteel toebehoord aan de Oranjes. Tot de vele titels die Z.M. Koning Willem-Alexander heeft, behoort ook die van Baron van Cranendonck. In 1673 werd het kasteel door de Fransen

grotendeels vernield.

Startpunt

Opdracht: De gebouwen op onderstaande foto's staan bij het startpunt. Voorgaand is de militaire kaart uit 1847 opgenomen. In de bijlage zijn kaarten uit 1915, 1953, 1963 en 1973 opgenomen. Bepaal aan de hand van het kaartmateriaal wanneer de gebouwen ongeveer zijn gebouwd en vul deze jaartallen in onderstaande tekst (bij) in.

Het 'Kasteeltje' (foto rechts) is tussen en gebouwd op de plaats van de oude boerderij van het kasteel. In 1915 kocht de Roermondse rentenier A.S.J. Clocquet het landgoed en vestigde zich in de villa, die hij in 1917 verfraaide met een torentje. In 1938 werd de gemeente Maarheeze eigenaar van het landgoed Cranendonck. De bestaande villa werd aangepast en in 1940 in gebruik genomen als gemeentehuis.

De boerderij Cranendonckse Hoef (foto links) werd in 1952 omgebouwd tot proefboerderij van de NCB (Noordbrabantse Christelijke Boerenbond). Op de proefboerderij werden allerlei rassen en bemestingsproeven gedaan. Tot circa 2010 was de proefboerderij in eigendom en in gebruik door de Wageningen Universiteit

Voor de in 1947 opgerichte landbouwschool werd

tussen en een nieuwe landbouwschool gebouwd (foto rechts, linker gebouw) en de boerderij Cranendonckse Hoef werd omgebouwd tot proefboerderij. Tussen en werd een nieuwe huishoudschool (foto rechts, rechter gebouw) gebouwd. De gebouwen zijn later in gebruik geweest als gemeentehuis en als kantoor van de Van Gansewinkel Groep.

Bijzonder hoofdstuk van landgoed Cranendonck is dat het in 1938 door de gemeente Maarheeze werd aangekocht voor de werkverschaffing en het tegengaan van ongewenste ontwikkelingen. In tweede instantie is pas besloten om de villa om te zetten tot gemeentehuis. Tegen de schuur van de Cranendonckse Hoef werd een werkverschaffingskamp gebouwd. De circa 40 werkeloze mannen uit omgeving Schiedam die hier werden ondergebracht moesten de woeste gronden en heide ontginnen en andere, al ontgonnen, ongelijk liggende percelen, herontginnen, d.w.z. gelijk maken. In 1941 werd het werkverschaffingskamp omgebouwd tot een soort asielzoekerscentrum. Het kamp werd van 1941 tot 1944 bewoond door Duitse vrouwen en echtparen met kinderen. Dit waren Duitse vrouwen die

getrouwd waren of waren geweest met Nederlandse mannen. In 1947 werd het opvangcentrum omgebouwd tot lagere landbouwschool.

Ommetje: Ga de Van Hornelaan in, tegenover de informatieborden over het landgoed.

Ommetje: Na circa 100 m passeer je aan je linkerhand de contouren van kasteel Cranendonck.

Contouren Kasteel

Vermoedelijk was het Engelbert van Horne die rond 1250 tussen Maarheeze en Soerendonck een kasteel liet bouwen. Het kasteel (foto rechts) werd 'Cranendonck' genoemd, naar de natuurlijke omstandigheden ter plaatse ('kraan' van kraanvogel en 'donk' van heuvel). Het klooster van Aken vond Engelbert, als Heer van Cranendonck, bereid voogd te zijn over haar kerkelijke goederen in Budel. Vanuit deze positie wist Engelbert steeds meer rechten in Budel te verwerven, zoals het aanstellen van schout en schepenen. Hiermee werd de basis gelegd voor de toevoeging van Budel aan Cranendonck, twee eeuwen later in 1421. Vanaf dat moment bestond de hoge heerlijkheid (later Baronie) Cranendonck uit de dorpen Maarheeze, Soerendonck, Gastel en Budel. De plaatsen waren verenigd in twee schepenbanken, die van Budel en die van Maarheeze-Soerendonck-Gastel, welke voor zowel het bestuur als de rechtspraak in de plaatsen verantwoordelijk waren. Cranendonck maakte op zijn beurt onderdeel uit van het kwartier Peelland, een van de vier gebieden binnen de Meierij van 's-Hertogenbosch. De zoon van Engelbert van Horne, Willem, is de eerste die zich Heer van 'Cranendunc' noemt. De Van Cranendoncks waren ook Heer van Eindhoven c.a. Dit geslacht Van Cranendonck, een zijtak dus van de Van Hornes, stierf in mannelijke lijn uit in het midden van de veertiende eeuw. Hierop volgden als bezitters van de Heerlijkheid de geslachten Van Sevenborn, Van Milberg, Van Schoonvorst, Van Horne en Van Egmond. Via Anna van Egmond, eerste vrouw van Willem van Oranje ('de Zwijger') kwamen Eindhoven c.a. en Cranendonck in het midden van de zestiende eeuw aan de Oranjes en bleven dit tot het einde van het Ancien Régime (circa 1800). Nog steeds behoort tot de vele titels die Z.M. Koning Willem-Alexander heeft, ook die van Baron van Cranendonck. De Heren van Cranendonck uit de geslachten Van Horne, Van Egmond en Oranje hadden hun voornaamste bezittingen en belangen elders en verbleven daarom zelden of nooit te Cranendonck. Als plaatsvervanger van de Heer werd voor Eindhoven en Cranendonck een drost of drossaard aangesteld. Hij verbleef wel op het kasteel, totdat dit in 1673 door de Fransen werd verwoest. In 1996 is de grote opgraving van kasteel Cranendonck geweest, waarbij o.a. een boog uit de 16de eeuw, spreekuipotten en een bierpul uit 1597 werden gevonden.

Ommetje: Ga verder op de Van Hornelaan. De Van Hornelaan is de enige verharde weg.

Ommetje: Na circa 500 meter ben je op het einde van de verharding en bij de locatie waar vroeger natuurbad Cranendonck lag. Ga door het poortje het terrein van het voormalige zwembad op.

Natuurbad Cranendonck

Ter plaatse waar vroeger het zwembad lag, ligt nu een poel. Poelen dragen bij aan overleving en voortplanting van kikkers, padden, salamanders en vele insecten.

Opdracht: Op het terrein van het voormalige zwembad staan verschillende bomen met naambordjes. Zoek de paardekastanje.

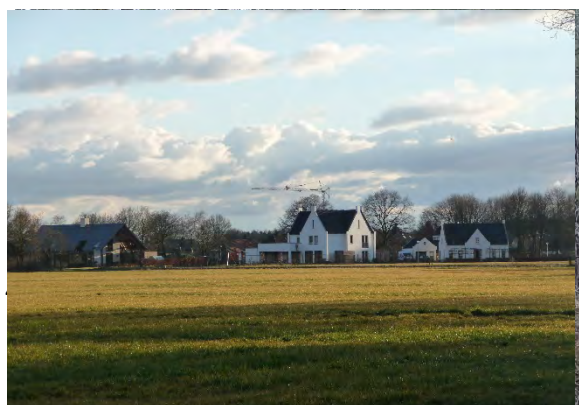
Opdracht: Op het terrein van het zwembad en overige delen van landgoed Cranendonck hangen nestkastjes van de IVN, waar koolmees, pimpelmees, boomklever en bonte vliegenvanger in nestelen. Welke van onderstaande vogels is de boomklever?

Ommetje: Verlaat het terrein van het zwembad door vanaf de paardekastanje in zuidoostelijke richting van de poel af te lopen (rood-gele route). Je komt langs nestkastje 2 van de IVN. Het is ook mogelijk om via nestkastje 1 het terrein te verlaten. Zodra je op een breder zandpad komt ga je linksaf. Direct daarna komt er een zandpad van links (knooppunt 71). Hier ga je rechtdoor. Je passeert aan je linkerhand een weiland. Na dit weiland ga je direct linksaf het wandelpad in. Je komt een splitsing tegen waar je rechts aanhoudt (gele pijl volgen). Je loopt langs de poel en blijft het pad volgen met aan je rechterhand een weiland.

Links in het bos zijn in het verleden rabatten aangelegd. Rabatten zijn verhoogde bedden van enkele meters breed met aan weerszijden slootjes. De grond die bij het graven van de slootjes vrijkwam, werd gebruikt om de bodem tussen de verschillende slootjes op te hogen.

Ommetje: Je volgt het pad met aan je rechterhand een weiland totdat je op een breder zandpad komt. Hier ga je linksaf,

vervolgens rechtsaf en dan weer direct links om vervolgens een bruggetje over de Buulder Aa over te lopen. Direct over het bruggetje loop je rechtdoor en laat de gebouwen en boomgaard van landgoed Cranendonck aan je linkerhand liggen. Op de klinkerweg ga je rechtsaf en direct weer links een wandelpad in. Als je links voor je de ruimte voor ruimte woningen (zie navolgende foto) ziet liggen ga je rechtsaf.

Ruimte voor ruimte

Aan de rand van de kern Soerendonk is het ruimte voor ruimte project De Pompers van de provincie Noord-Brabant gelegen. Op de gronden van een gestopt agrarisch bedrijf worden kavels verkocht waar zogenoemde ruimte voor ruimte woningen kunnen worden gerealiseerd. Het plan De Pompers bestaat uit circa 25 bouw kavels die in grootte variëren van circa 750 m² tot circa 1.150 m².

Ommetje: Je steekt de weg tussen Soerendonk en Maarheeze over en loopt over een grindpad rechtdoor tot aan je linkerhand een pompstation (zie navolgende foto) ligt.

Pompstation

Het pompstation behoort bij de Nafta-leiding van Rotterdam naar Geleen. Nafta is een mengsel van koolwaterstoffen dat ontstaat bij het destilleren van ruwe olie. In Geleen staat een kraakinstallatie om van de Nafta grondstoffen voor onder meer plastics, geneesmiddelen, insecticiden, meststoffen en voedingsmiddelen te maken. De ligging van de leiding is herkenbaar aan de oranje palen in het landschap. Bij het pompstation heeft de leiding gelekt en vindt een in-situ bodemsanering plaats.

Ommetje: Na het pompstation ga je rechtsaf en loop je rechtdoor tot je links voor je een trimparcours ziet liggen. Op deze kruising ga je rechtsaf het fietspad op. Je loopt over het fietspad tot je op een kruising de Nafta-leiding (oranje-paal) weer tegenkomt. Hier ga je linksaf en volgt de weg die langs het weiland loopt. Vervolgens loop je langs het waterpark van de rioolwaterzuivering.

Ommetje: Als je het waterpark van de waterzuivering bijna voorbij bent verschijnt er aan je rechterhand een hek. Voor het hek en de sloot ga je rechtsaf het waterpark op. Je loopt naar de biotoopvijver links van je. Hier staat, in de buurt van de vistrap, een insectenhotel.

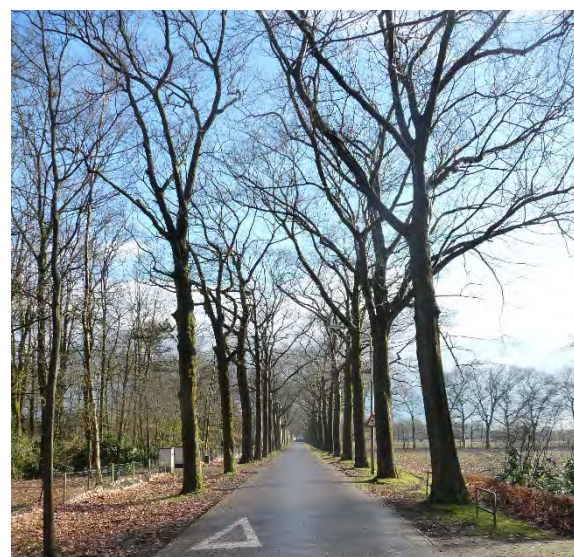
Waterpark

Aansluitend aan het traditionele zuiveringsproces zorgt het waterpark voor de omzetting van het gezuiverd rioolwater in ecologisch goed water. Het gezuiverd rioolwater stroomt het waterpark in via de flowformcascade, die zuurstof toevoegt aan het water. Van de flowformcascade stroomt het water via de vlooienvijvers naar de moerassloten, waar het eerste biologisch prille leven ontstaat. Vervolgens stroomt het water van de moerassloten naar de biotoopvijver. In deze biotoopvijver wordt het water opgevangen alvorens het de de Bulder Aa instroomt. De biotoopvijver staat via een vistrap in verbinding met de Bulder Aa.

Ommetje: Vanaf het insectenhotel volg je door het waterpark de weg van het water in omgekeerde volgorde. Je begint dus bij het insectenhotel en gaat via het trekpondje naar het begin van het waterpark waar het gezuiverd rioolwater via de flowformcascade het waterpark instroomt. Op het einde van deze route, het begin van het waterpark van de waterzuivering, loop je over een brug met aan je linkerhand de flowformcascade. Je verlaat de waterzuivering door vanaf deze brug rechtdoor te lopen.

Ommetje: Je steekt de weg van Maarheeze naar Soerendonk over en gaat vervolgens linksaf. Direct daarna ga je na het Mariabeeld rechtsaf, zodat je terugloopt naar het startpunt. Je bent nu op het einde van het ommetje.

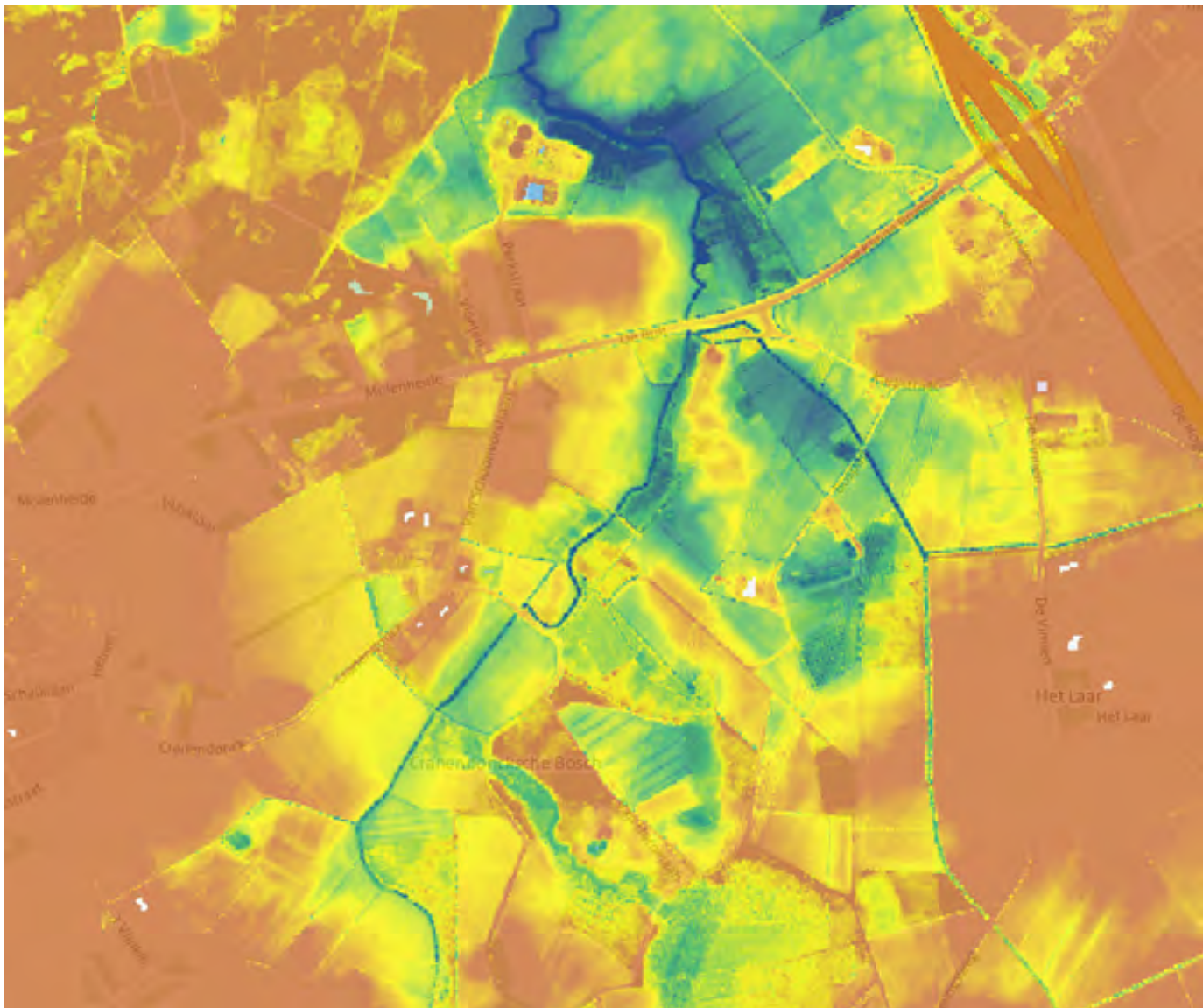
Bronnen

- www.google.com, 6-4-2015
- www.bodemdata.nl, 6-4-2015
- www.ahn.nl, 6-4-2015
- www.watwaswaar.nl, 6-4-2015
- www.risicokaart.nl, 6-4-2015
- www.cranendonck.nl, 6-4-2015
- www.wikipedia.nl, 6-4-2015
- www.erfgoedgewiki.nl, 6-4-2015
- www.ruimtelijkeplannen.nl, 6-4-2015
- www.heemkundekringcranendonck.nl, 6-4-2015
- www.youtube.com, 6-4-2015
- www.ansichtkaartenbeurs.nl/provincie/Noord-brabant/Maarheeze, 6-4-2015

Opgesteld door Jos van Mierlo in het kader van de IVN cursus Landschapsgids Midden-Limburg.

Antwoorden opdrachten	
jaarlijks gebouwen:	
- 'kasteeltje'; uit kaarten volgt tussen 1847 en 1915 (heemkundekringcranendonck.nl geeft aan gebouwd in 1899)	
- Landbouwschool; uit kaarten volgt tussen 1953 en 1963 (erfgoedgewiki.nl geeft aan gebouwd in 1952)	
- Huishoudschool; uit kaarten volgt tussen 1953 en 1963 (heemkundekringcranendonck.nl en erfgoedgewiki.nl geven aan gebouwd in 1954)	
Paardekastanje:	
Zoekt en gij zult vinden.	
Boomklover:	
B	

Bijlage 1: Uitsnede Algemene Hoogtekaart Nederland

Uitsnede Algemene Hoogtekaart Nederland (blauw circa 26 m, geel circa 27 m en oranje circa 28 m boven NAP)

Militaire kaart 1915

Topografische kaart 1953

Topografische kaart 1963

Topografische kaart 1973